

De hemmelige bonusmillionene

Av:

Torbjørn Eidhammer (journalist)

Bidragstere:

Sofie Svanes Flem (journalist)

Liv-Jorunn Håker Ottesen (grafiker/utvikling)

Linda Nygard-Sture (grafiker)

Sunnmørsposten 2016

ADRESSE TIL PROSJEKTET:

<http://bit.ly/helsebonuser>

Pålogging:

Brukernavn: livhaker@gmail.com

Passord: SMP2015!

OM PROSJEKTET

I 2013 sto siste bygg ferdig etter gigantprosjektet med nytt St. Olavs Hospital i Trondheim. Arbeidet hadde tatt over ti år og kostet over 12 milliarder skattekroner.

Underveis i prosjektet, **ulovlig skjult for offentligheten**, holdt ledelsen og styret i prosjektorganisasjonen Helsebygg Midt-Norge av flere titalls millioner kroner til bonusordninger for at de ansatte skulle «stå løpet ut». Hvor mye satte de av i budsjettene til bonuser? Hvor mye ble faktisk utbetalt, og til hvem og hva har pengene egentlig gått til?

Styrepapirer og referater fra møter som handlet om bonusene ble ulovlig holdt hemmelig, og bonusene var heller ikke nevnt i regnskapene med noter, men bakt inn i generelle poster for "lønnskostnader". Sunnmørspostens reportasjer om bonusene i Helsebygg er resultatet av over **ett års arbeid** med å få tallene på bordet.

BAKGRUNN

Toppsjef Astrid Eidsvik fikk 2,5 millioner kroner da hun valgte å trekke som som direktør i Helse Møre og Romsdal i desember 2014. Det viste seg at Eidsviks sluttavtale var **i strid med statens retningslinjer** for lederlønninger, og det var da Sunnmørsposten bestemte seg for å undersøke helsetoppenes lønninger.

Vi bestemte oss for å **be om innsyn i samtlige sluttavtaler** i regionale (4) og lokale helseforetak (25) i Norge siden opprettelsen i 2001. I tillegg ba vi om innsyn i selskap de regionale helseforetakene eier i fellesskap (6) – og et par historiske foretak.

Arbeidet resulterte i 2015 i saken **"Helsetoppenes lønnsfest"**, som avdekket at helseforetakene har gitt sine toppsjefer avtaler verdt nærmere 40 millioner kroner gjennom etterlønn og sluttavtaler. Mange har også beholdt sin toplønn etter å ha trappet ned til en lavere stilling. Da Nils Hermann Eriksson gikk av som direktør i Helse Midt-Norge, og ble overlege på sjukehuset i Levanger, forpliktet helseforetaket å betale lønnsdifferansen, slik at Eriksson fikk beholde direktørlønn til han ble pensjonist.

Helsetoppenes lønnsfest

Avtaler verdt nærmere 40 millioner skattekroner er tilbudt helsetoppene gjennom etterlønn og sluttavtaler. I tillegg beholder mange helsetopper lønn når de endrer stilling i helseforetakene. Sunnmørsposten har bedt om alle sluttavtaler fra landets 25 lokale helseforetak. I tillegg har vi bedt om tilsvarende materiale fra de fire regionale helseforetakene i Norge. Vi har også bedt om alle forpliktelser ved stillingsendringer i ledelsene. Tidsperioden er fra foretakene ble opprettet og til dags dato.

Les sakene på Sunnmørsposten:
Betalle 425.000 kr i bonus - var sikret fra før
Millionbonus ble aldri styrebehandlet
Hale strammer inn
Fikk ekstra bonus for å stå løpet ut
Helsetopper med sluttavtaler i strid med statens retningslinjer
Han ga helsedirektør fallskjerm i åtte år som tannlege
Klinge vil ha ny regel for lønnsfesten

Disse hadde gullkantede sluttavtaler som har en verdi på nærmere 40 mill. kr.:

Navn	Foretak	Beløp
Nils Hermann Eriksson	HELSE MIDT-NORGE	4.700.000
Trond M. Andersen	HELSE MIDT-NORGE	1.740.000 kr.
Per Holger Broch	HELSE MIDT-NORGE	910.770 kr.
Astrid Eidsvik	HELSE MØRE OG ROMSDAL	2.534.000 kr.
Leif Kapstad	HELSE FØRDE	
Stein Vaaler	AKERSHUS LOK. SYKEHUS	
Hulda	AKERSHUS LOK. SYKEHUS	
Erik	AKERSHUS LOK. SYKEHUS	

I 2013-kroner kostet det foretaket 4,7 millioner. Ola Jørgen Tenningås fikk en lignende avtale med 170.000 kroner per år da han frivillig ga seg som adm. dir. i Oppland i 2004. Da Tenningås

sluttet som helsetopp i 2004 og ble tannlege, betalte helseforetaket lønnsdifferansen fram til 2012. Sykehuset Innlandet HF betalte til sammen ca. 1,4 mill. til Tenningås ble pensjonist. Tannlege-stillingen hadde ingenting med helseforetaket å gjøre.

Saken bare vokste i omfang etter at vi fikk inn avtaler. Den hadde også nye spor.

Vi avdekket at det midlertidige foretaket Ambulanse Midt-Norge utbetalte bonuser på 2,1 millioner kroner til seks personer i toppledelsen. Dette til tross for at ambulansforetaket gikk med dundrende underskudd (150-160 mill. Inkl. 50 mill. gjeldsdekning fra HMN), og de ansatte måtte kutte på frukt, aviser og kaffi.

Ambulansesakene var opptakten til saken om [de hemmelige bonusmillionene i Helsebygg](#). (for pålogging på SMP Pluss, se side 1)

Vi visste at Helsebygg benyttet seg av samme omstillingsavtaler som Ambulanse Midt-Norge, avtaler som skulle "sikre at de ansatte sto løpet ut".

Det skulle bli svært krevende å få innsyn og oversikt over bonusene i Helsebygg. På lik linje med ambulansforetaket var Helsebygg et midlertidig foretak som hadde ansvaret for byggingen av St. Olavs Hospital i Trondheim.

Utbyggingen av sjukehuset ble delt inn i tre trinn og to byggefaser mellom 2002-2013. For hvert trinn ble det færre ansatte. For å sikre at de ansatte fullførte sine oppgaver før de sluttet, ble det blant annet gitt lønnsbonuser, studiestøtte mot bindingstid, lønnstillegg mot forlenget oppsigelsestid, resultatbonuser, garantilønn og lønn godt over markedet.

I vårt gravearbeid i fortrolige notater og dokumenter ulovlig unntatt offentligheten fant vi ut hvor 38,6 bonusmillioner tok veien.

En total ramme for **bonuser på 44 millioner ble vedtatt, og det ble betalt ut over 38 millioner**. Blant annet mottok administrerende direktør Johan Arnt Vatnan 2,5 millioner i reine lønnsbonuser mens han satt fra 2002-2010. Hans arvtager, Bjørn Remen, ble best betalt i hele Helse Midt-Norge i 2014 som følge av bonusen han fikk. Seks ledende personer har mottatt bonuser over millionen. 24 personer har mottatt bonusordninger verdt mer enn en halv million.

Utbyggingssjef Lars Abrahamsen mottok 1,6 millioner gjennom fire ulike ordninger som overlappet hverandre - om målet var at han skulle stå løpet ut i stillingen sin. Abrahamsen mottok en halv million i studiestøtte mot bindingstid, han fikk 410.000 ekstra i lønn for å stå løpet ut, han fikk 460.000 i rein lønnsbonus og 230.000 i en såkalt individuell bonus.

Abrahamsen har ikke fullført utdanningen. Etter at han ble overført til det nasjonale Sykehusbygg HF fra Helsebygg, som nå er avviklet, har han fått permisjon med lønn i tre nye måneder for å fullføre (306.000 kr) mastergraden. I tillegg har Sykehusbygg tilbudt han en ramme begrenset oppad på 200.000 kroner til studiemateriell.

Det betyr at staten må regne med at Abrahamsen bruker nærmere én million kroner på mastergraden ved NTNU/NHH.

Spørsmålet er om Stortinget ga klarsignal til at 24 personer skulle få over en halv million hver i bonusordninger, og om i overkant av 100 til sammen skulle motta nesten 40 millioner. Hvorfor nektet Helse Midt-Norge først på at det fantes bonuser i Helsebygg? Hvorfor måtte helseminister Bent Høie be om en orientering, og sende saken til Riksrevisjonen, før helseforetaket la kortene på bordet?

MÅL

Målet er å belyse bruk av offentlige midler til å berike seg selv. Uten at det nødvendigvis er ulovlig, er etikken i pengestrømmene fram og tilbake mellom helsetoppene interessant.

Er dette penger som kunne blitt brukt til å bedre eller utvikle helsetjenesten?

Sunnmørsposten jobber med en del 2 av Helsebygg-prosjektet, og vil da gå grundigere inn i habilitetsreglene i forvaltningsloven. Bør man avgjøre selv hvor godt man har jobbet, for så å honorere egen innsats deretter?

Administrasjonssjef Trond Skjefstad i Helsebygg utarbeidet ordningene sammen med ledergruppa og administrerende direktør Johan Arnt Vatnan. Saksbehandler Skjefstad mottok over 200.000 kroner selv. Bonusene ble riktig nok formelt vedtatt i prosjektorganisasjonens styre til slutt, men dette etter flere runder i topp-administrasjonen.

Bonusene for Skjefstad var mer eller mindre solidarisk, men er det greit at ledergruppa former bonuser de selv nyter godt av økonomisk?

Snittlønna i Helsebygg gikk fra å være 400.000 i 2002 (65 ansatte i snitt) til 1,3 millioner i 2013 (22 ansatte i snitt). Prosjektorganisasjonen hadde da gått gjennom en nedbemanningsprosess.

Det vekket interesse for oss å se hvordan **toppleidelsen fordelte over 9 bonusmillioner seg i mellom**. Det er pressens samfunnsoppdrag å rette et kritisk blikk på hva offentlige midler går til, og ettergå om pengene blir brukt til det de var bevilget til. Samtidig var det viktig å ikke gi oss med innsynskravene. Vi opplevde Helse Midt-Norge som et foretak som hadde et "omtrentlig" forhold til offentlighetsloven. Med kommunikasjonsdirektør Tor Harald Haukås i spissen motarbeidet de Sunnmørsposten der det var mulig.

Tidlig nektet han for at det fantes bonuser i organisasjonen.

Administrasjonssjef Berit Valstad-Aalmo opplyste først kun om to bonuser på rundt en million da Sunnmørsposten spurte. Senere undersøkelser har vist at hun mottok nærmere 400.000 alene og var godt kjent med minst 9 millioner i perioden hun satt. Trolig kjente hun til hele totalrammen på 44 millioner også.

Det virket også som om eier Helse Midt var vant til at journalister ga seg når foretaket ga avslag. **Ved å klage, argumentere og dokumentere håper vi at organisasjonen skal bli mer åpen for å bli ettergått.** Helse Midt-Norge ble jo også som kjent kraftig kritisert av Stortingets kontroll- og konstitusjonskomité for å ha holdt 7 av 10 styremøter hemmelig i sjukehusstriden i Nordmøre og Romsdal. Millionbonuser til toppledere er noe samfunnet generelt er kritisk til, og har rett til å få vite om. Vi så på det som vår plikt å avdekke alt, da vi fikk nyss i at Helse Midt bare hadde vist oss brøkdeler. Da vi vant fram med at det ikke var holdbart å holde bonusene hemmelig, så kan det være at Helse Midt-Norge tenker seg om to ganger før de velger unntaksparagrafer neste gang. Dette styrker bevisstheten rundt offentlighetsloven, noe som er et mål for oss generelt.

GJENNOMFØRING

Journalist Torbjørn Eidhammer ba om innsyn i bonusavtalene til Helsebygg for første gang 16. mars 2015. Innsynskravet ble møtt med sterk motstand og flere avslag. Saken har vært til klagebehandling flere ganger hos Helse Midt-Norge, Helse- og omsorgsdepartementet og Sivilombudsmannen. Først nektet Helse Midt-Norge for at det ble utbetalt bonuser i Helsebygg, før dette ble trukket tilbake. For å holde opplysningene tilbake har Helse Midt-Norge argumentert med alt fra personvern hensyn til at opplysningene var fjernarkivert og utilgjengelige. Hovedsakelig har helseforetaket anført at det var for tidkrevende å sammenstille datamaterialet vi har etterspurt. Over ett år etter første innsynskrav kunne Helse Midt-Norge fremdeles ikke legge frem noen fullstendig oversikt over hvor mye som faktisk ble utbetalt i ulike bonusavtaler. Sunnmørsposten mottok hundrevis av sider med dokumenter, uten at det kom frem i disse hvor mye som faktisk var utbetalt.

Det virket som at Helse Midt-Norge håpet at vi skulle være "fornøyd" hver gang de svarte.

Totalt fikk vi bare tilsendt en oversikt over 19 millioner kroner som ble utbetalt i ulike bonusordninger for å få ansatte til å "stå løpet ut". Vi hadde etter hvert skaffet oss styrepapirer, kilder og fortrolige notater som viste at det i realiteten var satt av 44 millioner til bonusordninger gjennom tre byggefaser.

Vi fikk innsyn i noen av avtalene og utbetalingene for andre byggefase, og full oversikt i siste delfase.

Ett år og tre måneder etter det første innsynskravet hadde Helse Midt **ikke klart å redegjøre** for hva som skjedde med opp mot 25 millioner kroner som var satt av til bonuser. Til slutt valgte vi å publisere tallene vi hadde fått oversikt over.

Saken og tallene er innviklet, med mange ulike bonusordninger som ble utbetalt over en periode på over ti år, delt inn i tre byggefaser. Vi ønsket å presentere bonusene på en **forståelig, oversiktlig og tydelig** måte.

Dagen før planlagt publisering, sendte Helse Midt-Norge oss 500 sider med dokumenter, for det meste arbeidsavtaler. Senere fikk vi omsider regnskapene med noter som vi hadde etterspurt flere ganger. To journalister leste gjennom alle dokumentene for å forsikre seg om at det ikke kom frem ny informasjon her om bonusutbetalinger.

Steg for steg

Etter å ha publisert "Helsetoppenes lønnsfest" ba vi 16. mars 2015 om innsyn i de såkalte "stay-on-avtalene" i Helsebygg.

Etter kommunikasjon, spørsmål og avklaring rundt hva vi egentlig ba om, fikk vi en uke senere følgende svar: "Helsebygg Midt-Norge som regional enhet/avdeling har ingen bonusavtaler".

I samme e-post sto det at én resultatlønn hadde blitt utbetalt i henhold til "gjeldende retningslinjer". Vi fikk også vite at direktør og utbyggingssjef hadde individuelle avtaler.

Måten dokumentene vi hadde tilgang til var skrevet på og kilder internt i Helseforetaket hintet om at ordningene hadde vært langt mer omfattende.

"Håper dette er klargjørende", avsluttet kommunikasjonssjef Tor Harald Haukås, som raskt fikk en rolle å svare oss.

Helse Midt-Norge eide prosjektorganisasjonen Helsebygg, og var ansvarlige for opplysningene vi ba om.

«Hvem kan legge fram oversikt over hvem i Helsebygg og Rusforetaket som har fått omstillingsavtale?», svarte vi.

Nok en gang svarte Haukås:

«Når det gjelder vår prosjektorganisasjon Helsebygg Midt-Norge har du fått svar. Det er her ikke snakk om bonuser eller sluttavtaler».

Da våre opplysninger tilsa noe annet, tok vi kontakt med administrasjonssjef Berit Valstad-Aalmo i Helsebygg.

«De spørsmålene du stiller angår ikke Nye Helsebygg Midt-Norge som avdeling i Helse Midt-Norge RHF slik vi er organisert i dag. Den nye organisasjonen har ingen bonusordninger, etterlønsordninger, forlenget oppsigelse el.l.».

Valstad-Aalmo sendte spørsmålene våre over til styreleder for St. Olav-prosjektet, Olaf Melbø.

Dagen etter fikk vi én styresak om «tiltak for å sikre stabil bemanning». Men: «Navn eller informasjon som kan spores til enkeltpersoner unntas».

Vi visste at Valstad-Aalmo hadde vært i Helsebygg siden 2010/11. I ettertid har vi skjønt, etter vår forståelse, at hun umulig ikke kan ha kjent til at det ble brukt 8,7 mill. kr. på bonusordninger av en vedtatt ramme på 9 mill. kr. i perioden 2010-2013.

Vi merket oss også at administrasjonssjefen i gigantprosjektet mente slike lønnsopplysninger var personalopplysninger. Håpet hun at vi ville slå oss til ro med at vi ikke fikk åpenbart offentlige opplysninger?

Valstad-Aalmo la i stedet ved Helsebygg sin egen evalueringsrapport, «Vi fikk det til», og understreket nok en gang at det ikke fantes noen form for bonusordninger i Helsebygg Midt-Norge per 25. mars 2015.

Hele veien ba vi om historiske avtaler.

Naivt nok begynte vi å slå oss ro med at det kanskje ikke var bonusordninger i Helsebygg. Helt til vi to-tre uker senere kom over at det var omtalt en bonus for Bjørn Remen i årsregnskapet til Helse Midt-Norge RHF. Siden Helsebygg hadde blitt en del av det nye nasjonale Sykehusbygg HF hadde plutselig ikke Valstad-Aalmo lenger anledning til å uttale seg, da saken gjaldt et annet helseforetak. Vi måtte ta kommunikasjonen videre med Haukås i Helse Midt.

11. juni hadde vi fra flere uavhengige kilder fått bekreftet at det ble utbetalt lønnstilskudd i tre omganger i løpet av utbyggingen. Alt vi til nå hadde fått var et saksfremlegg uten vedtak. Vi ba om protokoll for styresaken, og oversikt for hele prosjektet.

«Vi ber altså om alle vedtak om lønnsøkninger i Helsebygg». Dette var en for generell formulering for Helse Midt-Norge.

Innsynskampen

1. juli prøvde vi å være så presis som mulig.

«Vi skal ganske enkelt ha oversikt over alle lønnsøkninger for ledelsen i Helsebygg, som hadde ansvar for St. Olavs. Dette være seg lønnsøkninger utover de ordinære. Årsaken til at vi ser oss nødt til å be generelt om «lønnsøkninger» er at Helse Midt-Norge har vist en praksis der ikke

alle vedtak om bonusordninger/omstillingsavtaler blir styrebehandlet, jfr. Ambulanse Midt. Det er derfor ikke tilstrekkelig å be om styrevedtak. Vi skal ha summer, navn og bakgrunn for lønnsøkning iht. omstillingsavtale og/eller andre avtaler som evt. har gitt anledning».

Nok en gang kunne ikke Helse Midt svare på innsynskravet.

«Jeg ser ikke at vi har mulighet til å prioritere denne forespørselen på det grunnlag den er framsatt på», skrev kommunikasjonsdirektør Haukås.

Vi visste ikke hvordan vi skulle ordlegge oss, og svarte at neste steg ville bli å klage på avslaget. Vi ønsket at Helse Midt viste til konkret lovhjemmel for det som kunne oppfattes som et avslag.

Helse Midt ba om at vi rettet en ny, formell henvendelse.

En halvtime senere, fortsatt 1. juli, gjorde vi det. Vi ba om oversikt over alle tiltak med navn, sum og bakgrunn for hver enkelt ansatt som hadde fått bonus.

8. juli etterlyste vi status, og 16. juli fikk vi svar. Helse Midt-Norge RHF ved advokat Dordi Flormælen avslo innsynskravet. Hovedsakelig på grunn av at hun mente vi påla helseforetaket for stor arbeidsbelastning.

Klagestarten

18. juli klaget vi Helse Midt-Norge inn for Helse- og omsorgsdepartementet. Vi fant det uforståelig at Helse Midt mente det var for stor arbeidsbelastning å sammenstille en oversikt over 14-15 personer, som de til da hadde informert om hadde vært involvert i "tiltak for å sikre stabil bemanning i byggefase 2-2". Antall ansatte var definert i et styredokument vi hadde fått.

Sunnmørsposten hadde på fire måneder kun fått vite om denne brøkdelen, og måtte forholde oss til det. Vi argumenterte med demokratihensyn og stor samfunnsinteresse. Lønnsopplysninger er offentlig informasjon og ikke noe som kan unntas offentlighet av hensyn til personvern. I tillegg mente vi generelt at verken Sunnmørsposten, eller befolkningen, skulle lastes for måten Helse Midt hadde ordnet arkivene sine.

I et vedlegg 25. juli påpekte vi at vi tok det for gitt at det var sendt lønnsinnberetning til Skatteetaten for nevnte 14-15 personer, som vi da "offisielt" visste om.

18. september purret vi på departementet, som samme dag beklaget lang saksbehandlingstid. 1. september hadde de bedt om utfyllende opplysninger fra Helse Midt.

Vi ba om innsyn i kommunikasjonen mellom departementet og Helse Midt med tanke på at vi kunne bidra til å opplyse saken. Her fikk vi avslag.

25. september fikk vi svar om at Helse- og omsorgsdepartementet hadde bedt Helse Midt behandle innsynskravet på nytt. Helse Midt hadde fattet nytt vedtak om delvis innsyn.

Advokat Dordi Flormælen erkjente at hun hadde konkludert på feil grunnlag da hun avslo innsynskravet som for arbeidskrevende. Administrasjonssjef i Helsebygg, Berit Valstad-Aalmo, hadde informert Flormælen om at hun «hadde lett tilgang til dette her».

Helse Midt-Norge var tilsynelatende ferdig med saken. Vi så oss nødt til å minne dem om at vi hadde bedt om oversikt over tiltak i hele prosjektet.

Nye avslag

Flormælen beklaget at hun ikke hadde opplyst om klageadgang. Når det gjaldt resten, fikk vi nytt avslag.

Utdrag:

«Gjennomføring av en slik gjennomgang og sammenstilling av opplysninger vil derfor kreve innleie av eksterne. Slik vi vurderer forholdet, faller dette utenfor rammen av hva som kan kreves av offentlige virksomheter i forbindelse med innsynsbegjæringer».

Kommunikasjonsdirektør Haukås sendte 14. oktober på eget initiativ over noen flere dokumenter, men en gjennomgang for å identifisere enkeltpersoner og beløp ville være for tidkrevende slik Helse Midt vurderte det.

20. oktober klaget vi på avslaget. Vi viste til at vi **ikke hadde fått oversikt** over 20 MNOK fra byggefase 2-1 (2006-2010) og 15 MNOK i byggefase 1 (2002-2006).

I klagen påpekte vi blant annet at vi aldri har fått angitt hvor mange ressurser, eller hvilken tidsbruk som eventuelt måtte legges ned for å fullføre kravet. Ellers argumenterte vi igjen for stor samfunnsmessig interesse.

10. november purret vi på svar. Samme dag svarte departementet at de ville kontakte Helse Midt.

Helse Midt svarte 13. november at de fastholdt sitt delvise avslag, og at helseforetaket hadde gjort det som «kunne forventes med hensyn til å fremskaffe den dokumentasjon som etterspørres i innsynsbegjæringen fra Sunnmørsposten».

17. november var vi på nytt i kontakt med departementet, og 24. november kom vi med en rekke bemerkninger rundt, etter vårt skjønn, saksbehandlingsfeil.

25. november kom Helse Midt med resultatlønn for byggefase 2-1, tilsvarende 8,2 MNOK. Det ble satt av 20 MNOK i fasen. Til tross for avslaget tidligere opplyste Helse Midt nå at de fortsatte arbeidet med å skaffe opplysninger fra byggefase 1.

Sunnmørsposten takket for noe mer informasjon. Helse- og omsorgsdepartementet hadde ikke trukket noen konklusjon i klagesaken, men avsluttet saksbehandlingen ettersom at Helse Midt-Norge ville fortsette å lete etter opplysninger.

Saken går videre til Sivilombudsmannen

Etter vårt skjønn var dette manglende realitetsbehandling av klagen vår, og vi varslet derfor departementet 1. desember 2015 om at vi ville sende saken til Sivilombudsmannen.

Sunnmørsposten bestemte seg for å avvente, for å se om Helse Midt kom med flere opplysninger.

Da ingenting kom, ba vi Sivilombudsmannen 15. februar 2016 ta stilling til manglende realitetsbehandling av klagen vår.

Ombudsmannen tok en telefon til Helse Midt, og 24. februar fikk vi informasjon om at Statsarkivet var engasjert i letingen. Helsebygg sine arkiver ligger lagret der, og Helse Midt ville gjennomgå materialet.

Sivilombudsmannen avsluttet saken 3. mars 2016.

11. mars sendte Helse Midt over resultatet fra gjennomgangen hos Statsarkivet.

«Med dette har vi fremlagt alt det materialet vi besitter samt det arkivmaterialet som ble overlevert Statsarkivet fra Helsebygg. Vi anser dermed innsynsbeğjeringen imøtekommet».

Etter gjennomgang av materialet, svarte Sunnmørsposten 17. april.

«Sunnmørsposten anser innsynsbeğjeringen overhodet ikke imøtekommet».

Vi manglet over 25 millioner

Bakgrunnen var at materialet ikke sa noe om hva som hadde skjedd med 15 MNOK i første byggefase, og nærmere 12 MNOK i byggefase 2-1. Vi redegjorde for hva vi hadde fått – og ikke fått.

18. april henvendte vi oss til Statsarkivet for, om mulig, møte opp i Trondheim å gå gjennom Helsebygg-arkivet selv.

21. april skrev Helse Midt at de ville legge til rette for at Sunnmørsposten kunne få tilgang til arkivmaterialet.

29. april gikk vi på nytt gjennom hva som manglet overfor Helse Midt. Gjennom søk i tertialrapporter og rapportering fra Helsebygg til Helse Midt fant vi ingenting om bonusordningene, utenom at en «framtidbonus» var nevnt. I mandatet Helsebygg hadde fått fra Helse Midt-Norge skulle de, etter vårt skjønn, ha rapportert om bonusene i tertialrapportene.

Bonusene er ikke nevnt i evalueringsrapporter, tertialrapporter eller sluttrapporter. Foruten at deler av Bjørn Remen og Lars Abrahamsen sine bonuser er omtalt i årsregnskap for 2013, er resten av bonusene bakt inn i post for lønnskostnader og ikke omtalt i noen årsregnskap med noter mellom 2002-2013. Heller ikke i utbetalingsårene 2006, 2007, 2010 eller 2013.

Det betyr at man ikke kunne se bonusutbetalingene før man studerte lønnskostnader år for år.

Ville holde Sivilombudsmannen utenfor

Vi etterlyste tidlig årsregnskap med noter for Helsebygg. 3. mai 2016 ble vi kontaktet på telefon av advokat Dordi Flormælen hvor hun ville holde Sivilombudsmannen utenfor videre korrespondanse.

I en orientering 4. mai presiserte vi at dette var uaktuelt.

Sunnmørsposten ble bedt om å ikke ta opp telefonsamtalen med Flormælen, noe vi likevel gjorde, og beklaget i etterkant. **Etter vår mening burde telefonsamtalen aldri ha funnet sted om vi ikke kunne ta den opp på tape.**

Sivilombudsmannen forholdt seg til at det var løpende dialog mellom Helse Midt og Sunnmørsposten.

19. mai fikk vi informasjon fra kommunikasjonsdirektør Haukås om at Helse Midt hadde folk som gikk gjennom Statsarkivet.

«Vi kommer til å sammenholde den relevante informasjonen som er funnet mot det du allerede har fått. I den grad det er funnet ny dokumentasjon vil dette bli sammenstilt og oversendt deg». Sunnmørsposten gjorde i denne perioden seg klar til publisering.

Måtte si stopp

13. juni fikk vi oversendt over 800 sider fra Helse Midt-Norge, og etter en gjennomgang svarte vi 14. juni.

– For byggefase 1 hadde vi fortsatt ikke fått informasjon om hva som skjedde med minst **15 MNOK som ble satt av til bonusordninger**. Sakspapirer for byggefase 2-1 bekreftet at det ble satt av minst 15 MNOK fra 2002-2006. Pengene var reine lønnsbonuser til i overkant av 100 ansatte, så fremt byggefasen ble levert iht. mål.

For byggefase 2-1 (2006-2010) fant vi noe nytt i oversendelsen. Tidligere direktør Johan Arnt Vatnan hadde mottatt 1,1 MNOK i bonus (viste seg senere å være 2,5). I byggefasen ble det satt av 20 MNOK til ulike ordninger. Gjennomgangen viste at **vi hadde fått oversikt over rundt 10-11 MNOK.**

Vi hadde altså kun fått svar på litt over halvparten i den fasen. For siste byggefase hadde vi tilstrekkelig oversikt. Ca. 20 ansatte mottok bonusordninger til en verdi av 8,7 MNOK av vedtatt ramme på 9 MNOK.

Oppsummerer man hadde vi altså fått oversikt over ca. 19 millioner av 44 millioner. Helse Midt kunne da ikke gi oss informasjon om resten.

Kommunikasjonsdirektør Haukås svarte at Helsebygg hadde ført regnskap og avsluttet prosjektet innenfor rammer og mandat man har hatt – og i tråd med god regnskapsføring. «*Detaljert oversikt finnes nok i bilag og regnskap*», konkluderte Haukås.

Ga opp

15. juni skrev Haukås blant annet:

«Det er ikke lagt fram detaljert oversikt med navn på medarbeidere for byggefase 1. Det kan godt være at det finnes en slik oversikt, men vi har ikke funnet den ved vår manuelle gjennomgang av arkiv. Hvis den ikke finnes, vil det etter vår vurdering være for arbeidskrevende å framstille for oss. Arbeidet vil bety manuell gjennomgang av lønnsbilag og annen dokumentasjon for så å sammenstille det vi finner uten å ha sikkerhet for at resultatet vil gi et fyllestgjørende bilde. Til informasjon er alt av personalmapper allerede gjennomgått.»

I tillegg viste kommunikasjonsdirektøren til at han har sendt over en indeks-fil over hva som ligger i Helsebyggs arkiv. En oversikt med titler på over 500 sider.

Ifølge Haukås kunne Sunnmørsposten rette nye innsynskrav basert på dette. Vi påpekte at Helse Midt var klar over hva vi hadde bedt om, og oppfordret til at de fortsatte letingen. Samtidig stilte vi oss positiv til å få tilgang til arkivet.

Da heller ikke styreleder Olaf Melbø satt med regnskapsdokumentasjon som viste hva som faktisk ble utbetalt av beløpene som ble avsatt i budsjettet, bestemte vi oss for å **publisere**. Melbø hevdet at beløp som ikke var utbetalt uansett ville være tilbakeført prosjektreservene.

Klar beskjed om å skaffe oversikt

Sunnmørsposten publiserte, men orienterte samtidig Helse Midt-Norge om at vi ville gjennomgå Statsarkivet. Samtidig ville vi klage på ufullstendig svar på innsynskrav. Deretter kontakte Sivilombudsmannen på nytt.

Forelå det ikke nye opplysninger ville vi varsle Skatteetaten, og be om bokettersyn. Bruken av totalt 25 MNOK var ikke dokumentert etter over ett år og tre måneder med innsynskrav.

Vi orienterte også om at vi ville forberede en sak for Riksrevisjonen. Etter vi publiserte 16. juni ba Høie om en orientering kort tid etter. Først da la Helse Midt-Norge fram en total oversikt.

Den viste at 38,6 millioner var utbetalt. 5,4 millioner av bonusrammen på 44 millioner ble tilbakeført til prosjektet.

Høie videresendte saken til Riksrevisjonen.

TEKNIKK

For å få oversikt over alle biter av informasjon vi fikk fra Helsebygg, bygget vi oss datasett der vi med enkle grep kunne lage grafikker som gav oversikt. Teamet delte på Google Sheets for å bygge datasettene sammen. Vi brukte Datawrapper, Infogram og Adobe Illustrator til å lage grafikker som tegnet et tydelig bilde på situasjonen. Resultatet ble flere grafikker som vi satte sammen med tekstene, foto og animasjoner i en nettdokumentar. Vi brukte verktøyet Shorthand for å presentere saken, samt gjorde noe programmering i etterkant.

MOTTAKING

Etter at saken ble publisert, kom flere aktører på banen og **krevde et klart svar fra Helse Midt** på hva som hadde skjedd. Sunnmørsposten var i kontakt med en rekke tidligere styremedlemmer og styreledere i Helse Midt, som sa at de ikke kjente til de omfattende bonusutbetalingene.

Helseminister Bent Høie ba Helse Midt om en redegjørelse for hvorfor det ble opprettet et bonusprogram og hvor mye som ble utbetalt, samt hvorfor helseforetaket ikke kunne redegjøre for hvor mye som ble utbetalt. Helse Midt ble gitt en frist på to uker til å svare. Først da offentliggjorde Helse Midt-Norge en [fullstendig oversikt over beløpene](#). Redegjørelsen til Helse Midt-Norge viste da at det for alle byggefaser mellom 2002-2013 ble utbetalt 38,6 millioner kroner i bonusordninger og resultatlønn i Helsebygg, inkludert arbeidsgiveravgift og MVA. 5,4 millioner ble ikke benyttet, og er tilbakeført prosjektet.

Saken ble sendt over til Riksrevisjonen, som har saken til vurdering.

TRAFIKK

Hovedsaken lå bak betalingsmur, men deler av innholdet ble gjort tilgjengelig for alle lesere. Sakene ble lest ca. 22.000 ganger og fikk rundt 600 reaksjoner i sosiale medier.

LENKER

Hovedsaken: Millionene du ikke fikk vite om:

<http://www.smp.no/pluss/2016/06/16/Millionene-du-ikke-fikk-vite-om-12901366.ece?device=classic>

Pålogging:

Brukernavn: livhaker@gmail.com

Passord: SMP2015!

Oppfølgere:

Tidligere styreleder: Ga aldri klarsignal for millionbonuser

<http://www.smp.no/nyheter/2016/06/22/Ga-aldri-klarsignal-for-millionbonuser-12929462.ece>

Styremedlem oppgitt over bonusbruken i helseregionen

<http://www.smp.no/nyheter/2016/06/17/Styremedlem-oppgitt-over-bonusbruken-i-helseregionen-12908764.ece>

Mener Helsebygg brøt loven med hemmelighold

<http://www.smp.no/nyheter/2016/06/18/Eksperter-mener-Helsebygg-br%C3%B8t-loven-med-hemmelighold-12910520.ece>

Adm. direktør: – Slutt på bonuser

<http://www.smp.no/nyheter/2016/06/19/%E2%80%93-Full-slutt-p%C3%A5-bonuser-12914121.ece>

Utbyggingssjef: – En del hadde nok sluttet før uten bonuser

<http://www.smp.no/nyheter/2016/06/18/%E2%80%93-En-del-hadde-nok-sluttet-f%C3%B8r-prosjektet-var-ferdig-12911309.ece>

Massiv mistillit til Helse Midt-Norge:

<http://www.smp.no/pluss/2016/06/20/Massiv-mistillit-til-Helse-Midt-Norge-12917877.ece>

Forsker: Motivasjon kan ikke kjøpes

<http://www.smp.no/nyheter/2016/06/21/Forsker-%C2%ABMotivasjon-kan-ikke-kj%C3%B8pes%C2%BB-12924301.ece>

Høie ber om orientering

<http://www.smp.no/nyheter/2016/06/21/H%C3%B8ie-ber-om-orientering-12926313.ece>

Gir Helse Midt to uker på å svare

<http://www.smp.no/nyheter/2016/06/23/Gir-Helse-Midt-to-uker-til-%C3%A5-svare-p%C3%A5-bonusutbetalingene-12936467.ece>

Høie sender millionbonuser til Riksrevisjonen

<http://www.smp.no/pluss/2016/07/27/H%C3%B8ie-sender-millionbonuser-til-Riksrevisjonen-13094892.ece>

FOLKA BAK PROSJEKTET:

Torbjørn Eidhammer (journalist)

Sofie Svanes Flem (journalist)

Liv-Jorunn Håker Ottesen (grafiker/utvikling)

Linda Nygard-Sture (grafiker)